

DEMOCRATIE-INDEX ANTWOORDMODEL

In dit antwoordmodel hebben we de vragen en antwoorden uit de democratie-index zo goed mogelijk gekoppeld aan de 6 periodes uit de geschiedenis van het Koninkrijk der Nederlanden. Vanzelfsprekend was er in het grootste deel van die geschiedenis geen democratie-index. De antwoorden in dit antwoordmodel zijn niet gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek, wel hebben wij geprobeerd de historische situatie in dit antwoordmodel zo veel mogelijk te benaderen.

I VERKIEZINGSPROCES EN PLURALISME

1. Zijn de verkiezingen voor de wetgevende macht vrij en eerlijk?

- Klopt helemaal (2) **1917-1940, 1945-1983, 1983-nu**
- Klopt een beetje (1) **1815-1848, 1848-1917**
- Klopt niet (0) **1940-1945**

De verkiezingen na 1815 waren vermoedelijk doorgaans vrij en eerlijk; het kiesrecht was alleen nog beperkt, vooral voor mensen in de Nederlandse koloniën en vrouwen. WOII hebben we bij 'klopt helemaal niet' geplaatst omdat er in die periode helemaal geen verkiezingen zijn gehouden.

2. Is er algemeen kiesrecht voor alle volwassenen?

- Klopt helemaal (2) **1983-nu**
- Klopt een beetje (1) **1917-1945, 1945-1983**
- Klopt niet (0) **1815-1848, 1848-1917, 1940-1945**

Tot 1919 hadden alleen mannen kiesrecht. Het aantal mannen dat mocht stemmen werd geleidelijk uitgebreid, onder andere door verlaging van de census. Vlak voor de invoering van het algemeen mannenkiesrecht in 1917 had ongeveer 70% van de mannen boven de 25 stemrecht. Pas vanaf 1948 hebben ook mensen in de Nederlandse Antillen en Suriname algemeen kiesrecht.

3. Hebben alle partijen min of meer gelijke kansen in de campagneperiode?

- Klopt helemaal (2) **1917-1940, 1945-1983, 1983-nu**
- Klopt een beetje (1) **1848-1917**
- Klopt niet (0) **1940-1945 (n.v.t.), 1815-1848 (n.v.t.)**

De eerste politieke partij van Nederland werd in 1879 opgericht. De partijen hadden in het begin niet helemaal gelijke kansen, de SDAP bijvoorbeeld werd benadeeld door het censuskiesrecht.

4. Zijn burgers vrij om nieuwe politieke partijen en maatschappelijke organisaties op te richten?

- Klopt helemaal (2) **1945-1983, 1983-nu**
- Klopt een beetje (1) **1848-1917, 1917-1940**
- Klopt niet (0) **1815-1848, 1940-1945**

In de Nederlandse koloniën niet tijdens de slavernij en voor er algemeen kiesrecht was.

5. Oppositiepartijen hebben een realistische kans om in de regering te komen.
 - Klopt (2) **1917-1940, 1945-1983, 1983-nu**
 - Er is een tweepartijensysteem en naast die twee partijen hebben andere partijen eigenlijk geen kans om aan de regering deel te nemen. (1) **1848-1917**
 - Klopt niet (0) **1940-1945 (n.v.t.), 1815-1848 (n.v.t.)**

De eerste politieke partij van Nederland werd opgericht in 1879, in de jaren daarna kwamen er andere partijen bij. Sommige partijen hadden in de periode tot 1917 minder kans, omdat er een meerderheidsstelsel was. Dat benadeelde kleine(re) partijen.

II FUNCTIONEREN VAN DE REGERING

1. Door de machtenscheiding is er voldoende controle op de macht van de regering.
 - Klopt helemaal (2) **1917 – 1940, 1945-1983, 1983-nu**
 - Klopt een beetje (1) **1848-1917**
 - Klopt niet (0) **1815-1848, 1940-1945**
2. Het regeringsbeleid wordt niet bepaald door het leger of door buitenlandse machten.
 - Klopt helemaal (2) **1815-1848, 1848-1917, 1917-1940, 1945-1983, 1983-nu**
 - Klopt een beetje (1)
 - Klopt niet (0) **1940-1945**
3. De regering heeft gezag over het hele grondgebied van het land.
 - Klopt (2) **1848-1917, 1917-1940, 1983-nu**
 - Klopt een beetje (1) **1815-1848, 1945-1983**
 - Klopt niet (0) **1940-1945**

In de periode 1830-1839 had België zich feitelijk afgescheiden van Nederland, maar accepteerde Nederland dat nog niet. In de periode 1945-1949 was de Indonesische Onafhankelijkheidsstrijd en accepteerde Nederland niet dat Indonesië geen kolonie meer wilde zijn.

4. Hoeveel komt corruptie voor?
 - Corruptie is geen groot probleem (2) **1848-1917, 1917-1940, 1945-1983, 1983-nu**
 - Corruptie is een belangrijk probleem (1) **1815-1848**
 - Corruptie is op alle niveaus aanwezig (0) **1940-1945**

Voor de periodes 1815-1848, 1848-1917 en 1917-1940 is deze vraag moeilijk te beantwoorden. 1940-1945: zwarte handel, gesjoemel met voedselbonnen, enz.

5. Percentage van mensen die veel vertrouwen in de overheid hebben.
 - Meer dan 40% (2) **1983-nu, 1815-1848, 1848-1917, 1917-1940, 1945-1983**
 - 25-40% (1)
 - minder dan 25% (0) **1940-1945**

Voor de periodes 1815-1848, 1848-1917 en 1917-1940 is deze vraag moeilijk te beantwoorden.

III POLITIEKE PARTICIPATIE

1. Hoe hoog is de gemiddelde opkomst bij verkiezingen voor het parlement?

- Er is een opkomstplicht (0) **1917-1940, 1945-1983**
- Altijd boven de 70% (2) **1815-1848, 1945-1983, 1983-nu**
- Tussen 50% en 70% (1) **1848-1917**
- Onder de 50% (0) **1940-1945 (n.v.t.)**

Op www.verkiezingsuitslagen.nl zijn veel opkomstcijfers te vinden. In de periode 1848-1917 komt de opkomst soms boven de 70% uit, maar vaak ligt de opkomst tussen de 50% en 70%. Tussen 1917 en 1970 gold een opkomstplicht. In de Tweede Wereldoorlog waren er geen verkiezingen.

2. Hoe groot is het percentage vrouwen in het parlement?

- Meer dan 20% van het aantal zetels (2) **1983-nu**
- 10-20% van het aantal zetels (1) **1945-1983**
- Minder dan 10% van het aantal zetels (0) **1815-1848, 1848-1917, 1917-1940, 1940-1945 (n.v.t.)**

Zie de pagina "vrouwen in de Tweede Kamer" op de website www.parlement.com voor het percentage vrouwen in de Tweede Kamer. In de Eerste Kamer bleef het aantal vrouwelijke leden tot 1971 steken op maximaal 5.

3. Hoe groot is het percentage van de bevolking dat lid is van een politieke partij?

- Meer dan 7% (2) **1917-1940, 1945-1983**
- 4% tot 7% (1) **1945-1983**
- Minder dan 4% (0) **1945-1983, 1983-nu**
- Iedereen moet verplicht lid zijn van een politieke partij (0)
- Er bestaan geen politieke partijen (0) **1815-1848, 1848-1917 (deels), 1940-1945**

De eerste politieke partijen ontstonden aan het einde van de 19^e eeuw. Zoals geschreven staat in het DNPP Jaarboek 1995. "Bij benadering bedroeg de organisatiegraad van alle in de Tweede Kamer vertegenwoordigde partijen in 1946 zo'n 15%; in 1956 12,5%; in 1967 6,7%; in 1977 4,4%; in 1986 3,5%; en in 1994 2,9%." In de oratie van prof. dr. G. Voerman (2012) staat dat de organisatiegraad zowel eind 19de eeuw als eind 20ste eeuw laag was. Let op: de Nederlandse koloniën zijn buiten beschouwing gelaten.

4. Hoe groot is het percentage van de volwassen bevolking dat kan lezen en schrijven?

- Meer dan 90% (2) **1848-1917, 1917-1940, 1940-1945, 1945-1983, 1983-nu**
- 70% tot 90% (1) **1815-1848**
- Minder dan 70% (0)

Volgens het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis zou dit percentage al in 1800 boven de 80% zijn geweest: "Gedurende de 19e eeuw daalde het analfabetisme in Nederland van een niveau van 20 procent in 1800 naar bijna nul procent in 1900." Let op: de Nederlandse koloniën zijn buiten beschouwing gelaten.

IV DEMOCRATISCHE POLITIEKE CULTUUR

1. Hoe groot is het percentage van de burgers dat graag een 'sterke leider' zou zien – een leider die zich niet druk maakt om het parlement en de verkiezingsuitslagen?
 - Minder dan 30% (2) **alle periodes**
 - 30% tot 50% (1)
 - Meer dan 50% (0)

Op deze vraag is eigenlijk geen antwoord te geven: er zijn geen bronnen voor. Eventueel zou een antwoord beredeneerd kunnen worden: gezien de historische context is het niet vreemd om te veronderstellen dat er in de periode 1917-1940 een groeiend deel van de bevolking verlangde naar een sterke leider. Tegelijkertijd is de aanhang van de NSB en de CPN in deze periode niet groot genoeg om een percentage van meer dan 30% te veronderstellen.

2. Hoe groot is het percentage van de bevolking dat het liefst zou willen dat het land bestuurd werd door experts of technocraten, in plaats van door de regering?
 - Minder dan 50% (2) **alle periodes**
 - 50% tot 70% (1)
 - Meer dan 70% (0)

Op deze vraag is eigenlijk geen antwoord te geven: er zijn geen bronnen voor. Bij een beredeneerd antwoord lijkt het logisch om te veronderstellen dat deze gedachte in de 19de eeuw en voor de Tweede Wereldoorlog meer aanhangers had dan na 1983. Desondanks kiezen we er hier voor alle periodes 2 punten te geven.

3. Hoe groot is het percentage van mensen dat vindt dat democratie beter is dan elke andere bestuursvorm?
 - Meer dan 90% (2) **1945-1983, 1983-nu**
 - 75% tot 90% (1) **1848-1917, 1917-1940, 1940-1945**
 - Minder dan 75% (0) **1815-1848**

Ook op deze vraag is eigenlijk geen antwoord te geven: er zijn geen bronnen voor. Bij een beredeneerd antwoord lijkt het logisch om te veronderstellen dat de populariteit van democratie als bestuursvorm steeds groter is geworden.

4. Is er een sterke traditie van scheiding tussen kerk en staat?
 - Ja (2) **1848-1917, 1917-1940, 1940-1945, 1945-1983, 1983-nu**
 - De kerk heeft hier en daar nog wat invloed op de staat (1) **1815-1848, 1848-1917**
 - Nee (0)

V BURGERLIJKE VRIJHEDEN

1. Er is vrije pers.
 - Klopt helemaal (2) **1945-1983, 1983-nu**
 - Klopt een beetje (1) **1815-1848, 1848-1917, 1917-1940**
 - Klopt niet (0) **1940-1945**
2. Er is vrijheid van meningsuiting en je mag in het openbaar protesteren tegen het beleid.
 - Klopt helemaal (2) **1945-1983, 1983-nu**
 - Klopt een beetje (1) **1815-1848, 1848-1917, 1917-1940**
 - Klopt niet (0) **1940-1945**

3. Er zijn instituties voor burgers waar ze kunnen klagen over het handelen van de overheid.
- Klopt helemaal (2) **1983-nu**
 - Klopt een beetje (1) **1815-1848, 1848-1917, 1917-1940, 1945-1983**
 - Klopt niet (0) **1940-1945**

Toelichting: het instituut Nationale ombudsman bestaat in Nederland sinds 1982

4. Er is een onafhankelijke rechterlijke macht, die indien nodig een uitspraak doet die tegen de overheid in gaat.
- Klopt helemaal (2) **1917-1940, 1945-1983, 1983-nu**
 - Klopt een beetje (1) **1848-1917**
 - Klopt niet (0) **1815-1848, 1940-1945**

Het heeft in Nederland heel lang geduurd voor het is gelukt een onafhankelijke bestuursrechtspraak in het leven te roepen. Wie kennis neemt van de geschiedenis, ziet dat al in 1891 is geprobeerd de noodzaak van een onafhankelijke rechtspraak voor overheidsbesluiten aan te tonen, maar dat dit streven decennia lang is tegengehouden. De burger moest er maar op vertrouwen dat de overheid juist zou handelen, en dat de overheid zelf de rechtmatigheid en doelmatigheid van haar handelen kon beoordelen en daarom ook rechter in eigen zaak mocht zijn (Tweehonderd jaar Rechters, onder redactie van M. W. van Boven en P. Brood, 2-11, p.19). Hoewel sinds het ontstaan van het koninkrijk de machtenscheiding in de grondwet is opgenomen, hadden koning Willem I en Koning Willem II (tot 1844) de bevoegdheid te beslissen of de rechter dan wel het bestuur mocht beslissen in conflicten tussen een burger en de overheid over bestuursbesluiten. Zo kon de koning immuniteit verlenen aan de overheid (Grondrechten tegen, jegens en voor de overheid, Mr. A.G. Maris, 2008, p.44).

5. Iedereen mag vrijelijk zijn of haar godsdienst beoefenen, privé en in het openbaar.
- Klopt helemaal (2) **1848-1917, 1917-1940, 1945-1983, 1983-nu**
 - Klopt een beetje (1)
 - Klopt niet (0) **1815-1848, 1848-1917, 1917-1940, 1940-1945**

Tot 1848 was de rooms-katholieke eredienst verboden; tot 1853 mocht de rooms-katholieke kerk geen bisschoppen benoemen. Mensen in slavernij in de Nederlandse koloniën waren onvrij tot 1860/1863.

6. Alle burgers worden gelijk behandeld voor de wet.
- Klopt helemaal (2) **1983-nu**
 - Klopt een beetje (1)
 - Klopt niet (0) **1815-1848, 1848-1917, 1917-1940, 1945-1983, 1940-1945**

De mensen in slavernij in de Nederlandse koloniën waren onvrij tot 1860/1863. Tot 1956 werden getrouwde vrouwen als handelingsonbekwaam gezien, zij mochten ook geen baan hebben bij de overheid.

7. Burgers hebben grote persoonlijke vrijheid: iedereen heeft het recht om te reizen, te studeren en het werk te kiezen dat hem/haar aanstaat.
- Klopt helemaal (2) **1983-nu**
 - Klopt een beetje (1)
 - Klopt niet (0) **1815-1848, 1940-1945, 1848-1917, 1917-1940, 1945-1983**

De mensen in slavernij in de Nederlandse koloniën waren onvrij tot 1860/1863.

Na toelating van Aletta Jacobs tot de Universiteit Groningen in 1871 is het aantal vrouwelijke studenten langzaam gestegen. Dat vrouwen het recht hadden te studeren, wil echter niet zeggen dat vrouwen tot aan de Tweede Wereldoorlog gemakkelijk gebruik konden maken van dat recht. Tot 1956 werden getrouwde vrouwen als handelingsonbekwaam gezien, zij mochten ook geen baan hebben bij de overheid.

TOTAALSCORES

Hieronder ziet u de cijfers die Nederland volgens onze berekening (in deze aangepaste Democratie-index met 25 vragen) zou krijgen in de aangegeven periodes, met daarachter voorbeelden van landen die in de Democratie-index van 2017 vergelijkbare scores hebben:

- 1815-1848; ca. 17 punten: **2,8** Egypte, Ethiopië
- 1848-1917; ca. 30 punten: **5** Albanië, Ecuador
- 1917-1940; ca. 42 punten: **7** Oostenrijk, Verenigd Koninkrijk
- 1940-1945; ca. 7 punten: **1,2** Syrië, Tsjaad, Noord-Korea
- 1945-1983; ca. 42 punten: **7** Oostenrijk, Verenigd Koninkrijk
- 1983-nu; ca. 48 punten: **7,9** IJsland, Noorwegen

Nederland scoort in de echte democratie-index hoger (8,89) dan in de vereenvoudigde versie die de leerlingen invullen. Nederland staat in de echte index op de 11^e plek.

TIPS

U kunt de opdracht voor leerlingen uitbreiden door ze de antwoorden op onderstaande vragen op internet te laten opzoeken:

1. Zoek op (Engelse) Wikipedia de Democratie-index van 2017 op. Wat voor cijfer kreeg Nederland? Hoe hoog staan we op deze ranglijst?

Antwoord: Nederland kreeg in de echte Democratie-index van 2017 een 8,89 en stond daarmee op de 11^e plaats. Nederland scoort in de echte Democratie-index hoger dan in de vereenvoudigde versie die de leerlingen invullen.

2. Welke landen hadden in 2017 ongeveer hetzelfde cijfer dat Nederland had in de periode die jouw groepje bestudeerd heeft?

Antwoord: Het antwoord dat de leerlingen geven is afhankelijk van hun berekende score.

- *1815-1848 – waarschijnlijk scoren landen als Egypte en Ethiopië ongeveer hetzelfde als Nederland in deze periode.*
- *1848-1917 - waarschijnlijk scoren landen als Albanië en Ecuador ongeveer hetzelfde als Nederland in deze periode.*
- *1917-1940 - waarschijnlijk scoren landen als Oostenrijk en het Verenigd Koninkrijk ongeveer hetzelfde als Nederland in deze periode.*
- *1940-1945 - waarschijnlijk scoren landen als Syrië, Tsjaad en Noord-Korea ongeveer hetzelfde als Nederland in deze periode.*
- *1945-1983 - waarschijnlijk scoren landen als Albanië en Ecuador ongeveer hetzelfde als Nederland in deze periode.*
- *1983-nu - waarschijnlijk scoren landen als IJsland en Noorwegen ongeveer hetzelfde als Nederland in deze periode.*

3. Welke landen scoorden in 2017 hoger op de Democratie-index dan Nederland?

Antwoord: Noorwegen, IJsland, Zweden, Nieuw-Zeeland, Denemarken, Ierland, Canada, Australië, Finland en Zwitserland scoorden in 2017 hoger dan Nederland.

4. Hoe hoog scoorde Nederland in 2006? En in 2011? Wordt Nederland alsmaar democratischer of wordt het ook wel eens minder?

Antwoord: In 2006 scoorde Nederland nog 9,66. In 2011 was dat al afgezakt naar 8,99. Op het gebied van verkiezingsproces, politieke participatie en burgerlijke vrijheden had Nederland vroeger een 10, nu niet meer. Wellicht tellen bedreigingen van politici mee en met betrekking tot het verkiezingsproces was er gedoe over stemmachines en problemen met hertellingen bij sommige papieren stemmingen. Denk verder ook aan de opkomst bij sommige verkiezingen die is gedaald.